

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย

รณชัย คล้าคง นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ณรงศักดิ์ หนูสอน รองศาสตราจารย์ ดร.คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบุหรี่ยของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบในจังหวัดสุโขทัย ประชากร คือ เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบจังหวัดสุโขทัย จำนวน 1,322 คน การคำนวณกลุ่มตัวอย่างมากกว่าหรือเท่ากับ 30 เท่าของจำนวนตัวแปรทำนายได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 480 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยสุ่มตำบลก่อน ตามด้วยการสุ่มหมู่บ้านและหลังคาเรือน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการกระจายตามสัดส่วนของประชากรในพื้นที่ ทำการเก็บข้อมูลเดือนมกราคม-มีนาคม 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก ได้ข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาปัญหาการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ

ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการวางแผนป้องกันพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบและผลการศึกษาสามารถใช้ประกอบการจัดทำนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 46-50 ปี ร้อยละ 24.2 มีสถานภาพสมรสร้อยละ 88.1 ระยะเวลาเป็นชาวไร่ยาสูบมากที่สุดคือ ช่วง 6-10 ปี ร้อยละ 37.9 การเป็นชาวไร่ยาสูบเฉลี่ยคือ 13.47 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้รับจ้างทำไร่ยาสูบร้อยละ 89.0 ทำยาสูบชนิดเบอร์เลย์มากที่สุดร้อยละ 90.4 การเก็บใบยาสูบตากแห้งร้อยละ 81.2 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เฉพาะงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ร้อยละ 38.9 ผลความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.27 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.7 สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ คือ การศึกษา สถานะทำไร่ยาสูบ สถานที่เก็บใบยาสูบ พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีเพื่อนร่วมงานสูบบุหรี่ ทัศนคติการสูบบุหรี่ การรับรู้ผลกระทบการสูบบุหรี่ และความเครียด สามารถร่วมอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ร้อยละ 65.4

คำสำคัญ: ชาวไร่ยาสูบ, บุหรี่, พฤติกรรมการสูบบุหรี่

Factors affecting smoking behavior among tobacco farmers. In Sukhothai

Ronnachai Komkong, Master's student, Faculty of Public health, Naresuan University

Narongsak Noosorn, Associate professor, Faculty of Public health, Naresuan University

Abstract

This descriptive study research is a with the purpose 1) to study the smoking behavior of male tobacco plantation farmers in Sukhothai province 2) to study the factors affecting the smoking of male tobacco farmers in Sukhothai province. The population in this study was 1,322 male tobacco farmers of Sukhothai province, using a calculation the sample method in the study more than or equal to 30 times of the predictive variables number, and resulted in a sample were 480 peoples. The stratified random sampling method is used by random the sub-district at first, followed by random villages and household respectively, and divided samples according to the proportion of the study area. The study conducted during January to March 2020. The instrument used in this research and data analytics by used percentage, mean, standard deviation and multiple binary logistic regression. Obtained background information for the study of the smoking problem of male tobacco farmers. The results of the study will be a guideline for the prevention of smoking behavior of male tobacco farmers. The result of the study can be used to prepare relelevant policies or laws for this problem.

The result of the research shows that the most of the male farmers of the tobacco farmers sample groups in Sukhothai province were aged 46-50 years is 24. And had narital status were 88 .1 percent, The most period of being a tobacco farmer are 6-10 years old with 37.9 percent of them. The average of tobacco farmer is 13.47 years. 89.0 percent of them being the tobacco growing laborers, the most farmers grow Burley tobacco with 90.4 percent of them. The most farmer collected the dried tobacco leaves was 81.2 percent. The samples had alcohol drinking behaviors 38.9 percent in important traditional events. The samples had smoking behaviors 46.7 percent. For the factors that affect the smoking behavior of male tobacco farmers in Sukhothai province is a study of tobacco farming status, tobacco harvesting locations, alcohol drinking behavior, having colleagues who smoke, smoking attitude, awareness of knowing smoking effects, and stress. Able to explain the variation of the dependent variable namely smoking behavior with 65.4 percent

Keywords: Tobacco planter, Tobacco, Smoking behavior

บทนำ

บุหรีเป็นสิ่งเสพติดซึ่งมีสารนิโคตินเป็นองค์ประกอบที่มีฤทธิ์เสพติดรุนแรงเทียบเท่าเฮโรอีน เมื่อสูบบุหรืสารนิโคตินจะเข้าสู่สมองอย่างรวดเร็วภายใน 7 วินาทีทำให้รู้สึกผ่อนคลายได้ชั่วขณะผู้สูบบุหรืจะต้องทำการสูดเข้าและสูดมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีสารนิโคตินตลอดเวลา ยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตที่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้มากที่สุด¹ โดยปี 2008 คร่าชีวิตผู้คนทั่วโลกมากกว่า 7 ล้านคนหรือ 1 ในทุก ๆ 8 วินาทีซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่มากกว่าผู้เสียชีวิตจากโรควัณโรค โรคเอดส์ และไข้มาลาเรียรวมกัน และคาดการณ์ว่าในปี 2030 หากไม่มีมาตรการใด ๆ ในการควบคุมการสูบบุหรืจะทำให้จำนวนผู้สูบบุหรืและผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรืเพิ่มขึ้นทั้งหมด 8 ล้านคนต่อปี โดยกว่าร้อยละ 80 ของผู้เสียชีวิตอยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา²

จากสถานการณ์การสูบบุหรืของจังหวัดสุโขทัยจากการสำรวจข้อมูลทางด้านสุขภาพในปี 2559 มีการศึกษาสถานการณ์การควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศได้จัดอันดับการบริโภคยาสูบของจังหวัดสุโขทัยได้ดังนี้ ในปี พ.ศ. 2550 มีผู้บริโภคยาสูบ ร้อยละ 19.18 ในปี พ.ศ. 2554 อยู่ในลำดับที่ 22 มีผู้บริโภคยาสูบร้อยละ 22.3 และจังหวัดสุโขทัยจัดอยู่ในอันดับที่ 5 ของภาคเหนือโดยมีผู้บริโภคยาสูบร้อยละ 22.36 และจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในอันดับที่ 6 โดยมีผู้บริโภคยาสูบร้อยละ 22.31³ ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานของจังหวัดสุโขทัย ในปี 2559 พบว่า จังหวัดสุโขทัยมีผู้บริโภคยาสูบจำนวน 33,190 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเมื่อมีการเปรียบเทียบในการสำรวจ 3 ปีย้อนหลังแล้วนั้นพบว่ามีจำนวนที่เพิ่มขึ้นมากอย่างต่อเนื่อง และแยกเป็นข้อมูลรายอำเภอได้ดังนี้ อำเภอศรีสัชนาลัย จำนวน 9,843 คน อำเภอศรีสำโรง จำนวน 4,889 คน อำเภอเมืองสุโขทัย จำนวน 3,240 คน และอำเภอบ้านด่านลานหอย จำนวน 3,898 คน ตามลำดับ⁴

จังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะสมกับการทำอาชีพเกษตรกรรมประชากรส่วนใหญ่ทำการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา มันสำปะหลัง ยาสูบ อ้อย และปลูกไม้ยืนต้นซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรกรรม ทั้งหมด 1,823,052 ไร่ ซึ่งเป็นเนื้อที่ทำพืช

393,502 ไร่⁵ ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกไร่ยาสูบมีจำนวนเกษตรกรที่เพาะปลูกยาสูบ 3,606 ครัวเรือน และพื้นที่การเพาะปลูกไร่ยาสูบ 23,326 ไร่ ในอำเภอศรีสำโรงและในอำเภอเมืองสุโขทัย 20,228 ไร่ ซึ่งได้ผลผลิต 5,222,850 กิโลกรัมต่อปี สร้างรายได้ให้กับจังหวัด 565.46 ล้านบาท มีเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกยาสูบจำนวน 3,854 คน⁶ ด้านอาชีพของผู้สูบบุหรืพบว่าผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านความสามารถทางฝีมือและอาชีพเกษตรกรรม มีอัตราของการสูบบุหรืเป็นประจำสูงกว่าอาชีพอื่น คือ ร้อยละ 30.8 ส่วนอายุของผู้ที่เริ่มสูบบุหรืเป็นประจำ พบว่า เริ่มสูบบุหรืเมื่ออายุเฉลี่ย 18.4 ปี ชายเริ่มสูบบุหรืเร็วกว่าหญิง โดยชายเริ่มสูบบุหรืเมื่ออายุ 18.2 ปี ขณะที่หญิงเริ่มสูบบุหรืเมื่ออายุ 21.7 ปี⁷

จากการทบทวนวรรณกรรมและบทความทางวิชาการ พบว่าอัตราและสัดส่วนของประชากรเพศชายมีสถานการณ์ที่สูบบุหรืที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องรวมถึงทัศนคติ การรับรู้ผลกระทบของการสูบบุหรื ความตระหนักของเพศชายที่ยังเป็นปัจจัยที่ยังส่งผลให้กับอัตราการสูบบุหรืที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นและยังพบปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรืของเพศชายและยังพบว่าการสูบบุหรืของเพศชายได้อีกหลายปัจจัย⁸ จากสถานการณ์ข้างต้น เกษตรกรชาวยุโรปเป็นหนึ่งในอาชีพเกษตรในจังหวัดสุโขทัยที่อยู่ใกล้ชิดกับใบยาสูบและเข้าถึงยาสูบได้ง่ายกว่าอาชีพอื่นและในประเทศยังไม่มียานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้นักส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่มีการศึกษาที่ต่างประเทศดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรืของเกษตรกรชาวยุโรปในจังหวัดสุโขทัยเพื่อเป็นแนวทาง ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนป้องกันหรือลดปัญหาที่เกิดจากการสูบบุหรืต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรืของเกษตรกรชาวยุโรปในจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสูบบุหรืของเกษตรกรชาวยุโรปในจังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย**รูปแบบการวิจัย**

การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study)

ระยะเวลาที่ศึกษา

ทำการศึกษาในช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม 2563

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบในจังหวัดสุโขทัยโดยจังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมือง อำเภอสวรรคโลก และมีเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบจำนวน 1,322 คน

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตจากคณะกรรมการบริหารมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวรและผ่านการอนุมัติการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ COA.No.655/2018

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ ในจังหวัดสุโขทัย ได้ประยุกต์แบบจำลอง PRECEDE⁹ จึงประกอบไปด้วยตัวแปร 3 กลุ่มคือ

1. ปัจจัยนำ ซึ่งประกอบไปด้วย อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส โรคประจำตัว รายได้ส่วนบุคคล การรับรู้ผลกระทบจากการสูบบุหรี่ ทักษะการสูบบุหรี่
2. ปัจจัยเอื้อ ซึ่งประกอบด้วย การเก็บยาสูบตากแห้งไว้ที่บ้าน จำนวนไร่ยาสูบ ชนิดของยาสูบที่ทำ (เช่น เบอร์เล่) สถานภาพการทำไร่ยาสูบ ระยะเวลาในการเป็นชาวไร่ยาสูบ ความเครียด การดื่มสุรา/เครื่องดื่มแอลกอฮอล์
3. ปัจจัยเสริม ซึ่งประกอบด้วย การได้รับข่าวสารการมีเพื่อนร่วมงานสูบบุหรี่

แบบจำลอง PRECEDE⁹ เป็นทฤษฎีด้านพฤติกรรมพัฒนาโดยลอเรนซ์ กรีน (Lawrence W. Green) เพื่อประเมินโครงการด้านสุขภาพและพัฒนาต่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพแบบสหปัจจัยคือพฤติกรรมของบุคคลมีสาเหตุมาจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอกบุคคล ดังนั้นการดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนแปลง

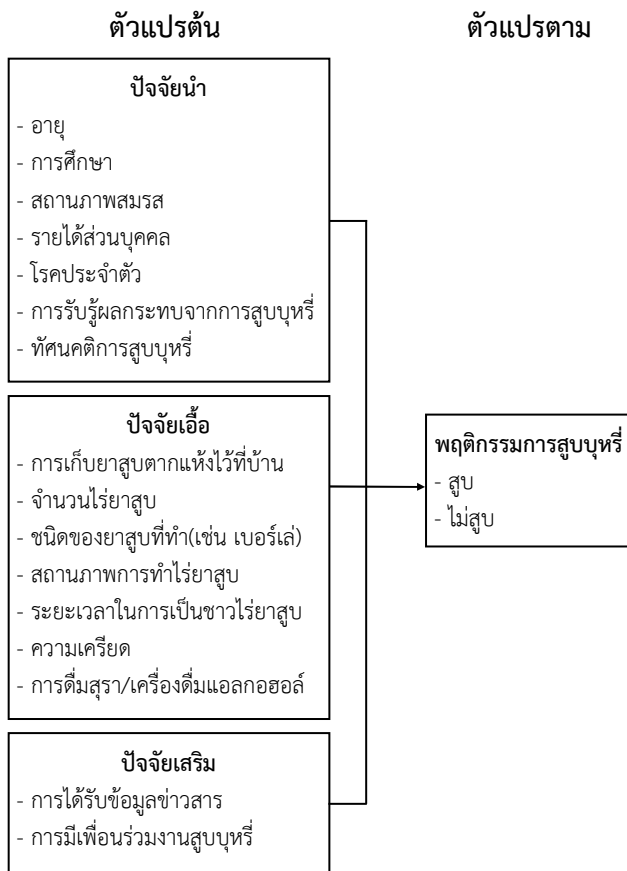
พฤติกรรมจะต้องมีการดำเนินการหลายด้านประกอบกัน โดยจะต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนั้นก่อน จึงจะสามารถวางแผนและกำหนดวิธีการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ PRECEDE-PROCEED Model เป็นกระบวนการวินิจฉัยเพื่อการวางแผนและประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพมีแนวคิดว่า พฤติกรรมของบุคคลมีสาเหตุจากหลายปัจจัย (Multiple factors) หลัก ๆ คือปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ดังนั้น จะต้องมีการวินิจฉัยถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดกลวิธีในการดำเนินงานสุขภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อไป

1. ใช้อธิบายพฤติกรรมของชุมชนและกลุ่มคน
2. เหมาะที่จะนำไปวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพและหาสาเหตุเพื่อวางแผนงานส่งเสริมสุขภาพ
3. วิเคราะห์สาเหตุหลาย ๆ ด้าน เช่น สาเหตุทางสังคม สาเหตุทางชีวการแพทย์ สาเหตุทางพฤติกรรม สาเหตุด้านการบริการ

PRECEDE-PROCEED Model แบ่งเป็น 2 ระยะ

1. ระยะการวินิจฉัย (การประเมินความต้องการที่จำเป็น) ระยะนี้เรียกว่า PRECEDE มาจากปัจจัยนำ (Predisposing) ปัจจัยเสริม (Reinforcing) ปัจจัยเอื้อ (Enabling) การวินิจฉัยการศึกษา (Education Diagnosis) และการประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินวินิจฉัยสาเหตุของพฤติกรรมอันมาจาก ปัจจัยนำปัจจัยเสริมและปัจจัยเอื้อ
2. ระยะวางแผนส่งเสริมสุขภาพระยะนี้เรียกว่า PROCEED มาจาก นโยบาย (Policy) กฎระเบียบ (Regulatory) การจัดการองค์กร (Organization Constructs) การพัฒนาการศึกษาและสิ่งแวดล้อม (Educational and Environmental development) เป็นการกำหนดนโยบายกฎข้อบังคับ จัดองค์กร เพื่อพัฒนาการศึกษาและสิ่งแวดล้อมเพื่อเกิดการกระทำหรือสภาพการณ์ที่เกิดสุขภาพดี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขนาดกลุ่มตัวอย่างและการสุ่ม

ใช้วิธีการสุ่มขนาดตัวอย่างได้จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างมากกว่าหรือเท่ากับ 30 เท่า ของจำนวนตัวแปรทำนาย⁹ ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรต้นเท่ากับ 16 ตัวแปร ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 480 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และแบ่งกลุ่มตัวอย่างโดยให้มีการกระจายตามสัดส่วนของประชากรในพื้นที่ศึกษาวิจัย หลังจากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนครัวเรือนเพศชายโดยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่คำนวณไว้ ในแต่ละพื้นที่

เครื่องมือ

การเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยสร้างขึ้นบนพื้นฐานของแบบจำลอง PRECEDE⁹ ซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมและนำมาประยุกต์เข้ากับแบบสอบถามพฤติกรรมการสูบบุหรี่ซึ่งแบ่ง

ออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ส่วนบุคคล สถานภาพ ปัญหาด้านสุขภาพ การมีตำแหน่งอยู่ในชุมชน ระยะเวลาในการเป็นชาวไร่ยาสูบ โดยมีข้อคำถามแบบเลือกตอบ 5 ข้อ และคำถามแบบเติมคำตอบ 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 วิถีชีวิตในการทำไร่ยาสูบ ได้แก่ ลักษณะการเก็บยาสูบตากแห้ง สถานที่เก็บยาสูบ ชนิดยาสูบที่ปลูก สถานะในการทำไร่ยาสูบ โดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ 4 ข้อ และคำถามแบบเติมคำตอบ 1 ข้อ

ส่วนที่ 3 โอกาสเสี่ยงในการสูบบุหรี่ ได้แก่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สถานที่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การรับข้อมูลข่าวสาร เพื่อนสูบบุหรี่ ใช้วิธีการเลือกตอบ 4 ข้อ

ส่วนที่ 4 ทักษะการสูบบุหรี่โดยใช้แบบสอบถามทางด้านทัศนคติในการสูบบุหรี่ของประชากรณ รัชส์สุข¹⁰ โดยมีคำตอบแบบเลือกตอบ 11 ข้อ ให้คะแนนตามลักษณะคำถามเชิงบวกหรือลบ ดังนี้

ข้อที่เลือก	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

การแปลผลคะแนน โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแบ่งระดับทัศนคติเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้¹¹

คะแนนเฉลี่ย 3.65 - 5.00 ทัศนคติอยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.64 ทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 ทัศนคติอยู่ในระดับไม่ดี

ส่วนที่ 5 การรับรู้ผลกระทบของการสูบบุหรี่ ลักษณะการตอบคำถามเป็นการประเมินค่า (Rating scale) ใช้แบบสอบถามการรับรู้ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ของเอมอร์ พุทธิพิสิฐเชฐ¹² โดยมีคำตอบแบบเลือกตอบ 8 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ข้อที่เลือก	คะแนนเชิงบวก	คะแนนเชิงลบ
ใช่	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่ใช่	1	3

การแปลผลคะแนน โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย ซึ่งผู้วิจัยแบ่งระดับการรับรู้เป็น 3 ระดับ¹¹ ดังนี้ ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.5 – 3.0 มีการรับรู้ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 1.8 – 2.5 มีการรับรู้ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.0 – 1.7 มีการรับรู้ในระดับไม่ดี

ส่วนที่ 6 แบบประเมินความเครียด ถามในระยะเวลาที่ย้อนหลังไป 6 เดือน ดัดแปลงจากแบบสอบถามความเครียดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข¹³ โดยคัดเลือกใช้เพียง 11 ข้อที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร เป็นคำตอบแบบเลือกตอบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อที่เลือก	คะแนนเชิงบวก	คะแนนเชิงลบ
รู้สึกเครียดมากที่สุด	5	1
รู้สึกเครียดมาก	4	2
รู้สึกเครียดปานกลาง	3	3
รู้สึกเครียดน้อย	2	4
ไม่เครียด	1	5

การแปลผลคะแนน โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแบ่งระดับความเครียดเป็น 5 ระดับ¹⁴ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.65 - 5.00	ความเครียดสูง
คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.64	ความเครียดปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33	ความเครียดต่ำ

ส่วนที่ 7 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยใช้แบบสอบถามประเมินพฤติกรรมของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบแบบเติมคำจำนวน 4 ข้อ และเลือกตอบ 2 ข้อ

การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงในเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนจะนำแบบสอบถามมาหาความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง ได้คะแนนมากกว่า 0.5

คะแนนในทุกด้านของแบบสอบถาม

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้กับเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบ สอบถามมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งได้ค่า 0.72

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการอธิบายข้อมูล ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม พฤติกรรมการสูบบุหรี่

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบในจังหวัดสุโขทัย ด้วยสถิติ Chi-Square test และ Multiple Binary Logistic Regression

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 480 คน ส่วนใหญ่อายุ 46-50 ปี ร้อยละ 24.2 ระดับการศึกษา อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด ร้อยละ 34.6 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด ร้อยละ 88.1 รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 91.5 มีโรคประจำตัว ร้อยละ 16 สถานะในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 97.3 มากที่สุด ช่วงระยะเวลาเป็นชาวไร่ยาสูบมากที่สุดคือ ช่วง 6-10 ปี ร้อยละ 37.9 การเป็นชาวไร่ยาสูบน้อยที่สุดคือ ช่วง 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.7 ช่วงจำนวนไร่ยาสูบที่กลุ่มตัวอย่างทำมากที่สุดคือ ต่ำกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 61.2 จำนวนไร่ยาสูบที่กลุ่มตัวอย่างทำเฉลี่ย 14.22 ไร่ โดยมีสถานะเป็นผู้รับจ้างทำไร่ยาสูบมากที่สุด ร้อยละ 89.0 กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรทำยาสูบชนิดเบอร์เลย์มากที่สุดร้อยละ 90.4 และ เกษตรกรมีการเก็บใบยาสูบตากแห้งร้อยละ 81.2 และเกษตรกรที่เก็บใบยาสูบตากแห้งมีสถานที่เก็บส่วนใหญ่เก็บไว้ที่โรงเก็บใบยาสูบ ร้อยละ 97.19 และเก็บไว้ที่บ้านของตนเอง ร้อยละ 18.8 เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เฉพาะงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ มากที่สุดร้อยละ 38.9 โดยเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ดื่มในงานเลี้ยงต่าง ๆ มาก

ที่สุด ร้อยละ 37.3 รองลงมาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บ้านเพื่อนร่วมงาน ร้อยละ 20.6 และมีสถานที่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยที่สุดคือร้านอาหาร ร้อยละ 0.2 เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชทุกรายร้อยละ 100.0 กลุ่มตัวอย่างมีผลความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.27 มีค่าคะแนนความเครียดน้อยที่สุด 3 คะแนน มีค่าคะแนนความเครียดสูงสุด 4 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.269

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสริม

กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารเรื่องการสูบบุหรี่ร้อยละ 100 ส่วนใหญ่มีช่องทาง การรับข่าวสารมากที่สุด คือ โทรทัศน์/วิทยุ ร้อยละ 100.0 รองลงมาเคยได้รับข่าวสารเรื่องการสูบบุหรี่จากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 85.6 และจากช่องทางอื่น ๆ เช่น เพื่อนบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 1.7 เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีเพื่อนร่วมงาน เพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ ร้อยละ 84.2 และไม่มีเพื่อนร่วมงาน เพื่อนสนิทที่ไม่สูบบุหรี่เพียง ร้อยละ 15.8

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบจังหวัดสุโขทัยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ร้อยละ 46.7 และมี กลุ่มตัวอย่างเลือกสูบบุหรี่ชนิดผลิตจากโรงงานที่หาซื้อได้ตามร้านค้าร้อยละ 72.76 กลุ่มตัวอย่างที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่สูบบุหรี่ต่อวันน้อยกว่า 5 มวน ร้อยละ 64.7 ส่วนใหญ่สูบบุหรี่มาแล้วอยู่ในช่วง 6-10 ปี ร้อยละ 88.3 เคยมีความคิดที่จะตัดสินใจ เลิกบุหรี่ร้อยละ 77.2 ส่วนใหญ่มีสถานที่สูบบุหรี่ในที่ลับตาคนร้อยละ 74.1 ไม่เลือกสถานที่สูบบุหรี่เลยพบน้อยที่สุด 0.4 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบจังหวัดสุโขทัย

คุณลักษณะทางประชากร	N	จำนวน (ร้อยละ)
การสูบบุหรี่	480	
ไม่สูบ		256 (53.3)
สูบ		224 (46.7)
ชนิดบุหรี่ที่สูบ	224	
ยาเส้น		61 (27.2)
บุหรี่โรงงานที่ซื้อจากร้านค้า		163 (72.7)
จำนวนมวนที่สูบบุหรี่/วัน	224	
ต่ำกว่า 5 มวน		145 (64.7)
6 - 10 มวน		63 (28.1)
11 - 15 มวน		3 (1.3)
16 -20 มวน		13 (5.8)
ระยะเวลาในการสูบบุหรี่	224	
ต่ำกว่า 5 ปี		26 (11.6)
6 - 10 ปี		198 (88.3)
ความต้องการเลิกบุหรี่	224	
เคย		173 (77.2)
ไม่เคย		51 (22.7)
สถานที่สูบบุหรี่	224	
บริเวณที่โล่งแจ้ง		40 (17.8)
ในที่ลับตาคน		166 (74.1)
ไม่เลือกสถานที่		1 (0.4)
ในพื้นที่ทำงาน		17 (7.5)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของ เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย และความสามารถในการทำนายของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย

ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมและตัวแปรตามได้แก่ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบของจังหวัดสุโขทัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษามากกว่าประถมศึกษามีโอกาสสูบบุหรี่ น้อยกว่ากลุ่มประถมศึกษา 0.283 เท่า ($p = 0.013$) มัธยมศึกษาตอนต้น 0.232 เท่า ($p = 0.003$) กลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย 0.172 ($p = 0.001$) และกลุ่มปวช. 0.195 เท่า ($p = 0.005$) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าของไร่ยาสูบมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับจ้างผู้รับเหมา 4.32 เท่า ($p = 0.001$) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรที่เก็บใบยาสูบไว้ที่บ้านมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่น้อยกว่า กลุ่มเกษตรกรที่เก็บยาสูบไว้ในที่อื่น ๆ

0.066 เท่า ($p = 0.013$) กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 0.029 เท่า ($p = 0.002$) กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มีเพื่อนสูบบุหรี่จะมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มีเพื่อนสูบบุหรี่ 0.369 เท่า ($p < 0.001$) กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ไม่ดีจะมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ดีระดับดี 1.96 เท่า ($p < 0.001$) กลุ่มตัวอย่างที่มี

การรับรู้ต่ำและปานกลางจะมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ในระดับสูง 3.116 เท่า และ 1.88 เท่าตามลำดับ ($p=0.05$ และ $p=0.041$ ตามลำดับ) และกลุ่มตัวอย่างที่มีความเครียดในระดับสูงจะมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความเครียดระดับปานกลาง 2.39 เท่า ($p < 0.001$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (N=480)

	n (%)	พฤติกรรมกาสูบบุหรี		B	Wald	OR (95% C.I.)	p-value
		ไมสูบ n (%)	สูบ n (%)				
1. ระดับการศึกษา							
ต่ำกว่าประถม	30 (6.25)	11 (36.66)	19 (63.33)				
ประถมศึกษา	90 (18.75)	43 (47.78)	47 (52.22)	-1.264	6.208	0.283 (0.105-0.764)	0.013
มัธยมตอนต้น	158 (32.91)	79 (50.00)	79 (50.00)	-1.461	8.925	0.232 (0.089-0.605)	0.003
มัธยมตอนปลาย	166 (34.58)	100 (60.24)	66 (39.75)	-1.760	12.92	0.172 (0.066-0.449)	0.001
ปวช.	33 (6.87)	20 (60.60)	13 (39.39)	-1.634	7.840	0.195 (0.062-0.612)	0.005
2. สถานะการทำไร่ยาสูบ							
ผู้รับจ้าง	95 (19.79)	60 (63.15)	35 (36.84)				
เจ้าของไร่ยาสูบ	385 (80.20)	136 (35.32)	189 (49.09)	1.464	12.169	4.324 (1.899-9.844)	0.001
3. สถานที่เก็บใบยาสูบ							
เก็บไว้ที่อื่น	11 (2.82)	10 (90.90)	1 (9.09)				
เก็บไว้ที่บ้าน	379 (97.17)	246 (64.90)	223 (35.09)	-2.716	6.110	0.066 (0.008-0.570)	0.013
4. การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์							
ไม่ดื่ม	11 (2.29)	1 (9.09)	10 (90.90)				
ดื่ม	469 (97.70)	255 (54.37)	214 (45.62)	-3.557	9.966	0.029 (0.003-0.260)	0.002
5. มีเพื่อนร่วมงานสูบบุหรี							
ไม่มีเพื่อนสูบบุหรี	76 (15.83)	32 (42.10)	44 (57.89)				
มีเพื่อนสูบบุหรี	404 (84.16)	224 (55.44)	180 (44.55)	-0.996	10.119	0.369 (0.200-0.682)	<0.001
6. ทัศนคติการสูบบุหรี							
ทัศนคติดี	159 (33.12)	104 (65.40)	55 (34.59)				
ทัศนคติไม่ดี	256 (53.33)	118 (46.09)	138 (53.90)	0.674	7.912	1.963 (1.227-3.141)	<0.001
7. การรับรู้ผลกระทบการสูบบุหรี							
การรับรู้ระดับสูง	61 (12.7)	42 (68.85)	19 (31.14)				
การรับรู้ระดับปานกลาง	395 (82.29)	208 (52.65)	187 (47.34)	1.136	3.547	3.116 (0.959-10.120)	0.05
การรับรู้ระดับต่ำ	24 (5.00)	6 (25.00)	18 (75.00)	0.635	4.156	1.886 (1.025-3.472)	0.041
8. ความเครียด							
ความเครียดปานกลาง	418 (87.08)	229 (54.78)	189 (45.21)				
ความเครียดสูง	62 (12.91)	27 (43.54)	35 (56.45)	0.873	6.653	2.395 (1.295-4.491)	<0.001

เปอร์เซ็นต์รวมของพยากรณ์ถูกต้อง 65.4

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สถานที่เก็บใบยาสูบ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานกล่าวคือ ปัจจัยเอื้อมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบในจังหวัดสุโขทัยโดยส่วนใหญ่เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บใบยาสูบไว้ที่บ้านหรือมีไว้เป็นของตนเองจึงสามารถเข้าถึงใบยาสูบได้ง่ายและจากการสอบถามมีเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่บางรายที่นำใบยาสูบตากแห้งมาแปรรูปเพื่อใช้สูบและสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิตตานันท์ พงศ์วรินทร์¹⁵ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพนักงานโรงงานยาสูบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษากฎพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และความสามารถร่วมกันทำนายของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพนักงานโรงงานยาสูบ ตาม PRECEED Framework ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความยากง่ายในการเข้าถึงบุหรี่ ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแจกบุหรี่ และผลการศึกษาของ Cad Saude Publica¹⁶ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความชุกของการสูบบุหรี่และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในภาคใต้ของบราซิล การศึกษาภาคตัดขวางกลุ่มประชากร 2,462 คน การวิเคราะห์หลายตัวแปรในผู้ชายประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่กับทางสังคม เศรษฐกิจ พฤติกรรมและการประกอบอาชีพ ตัวแปร ผู้ชายร้อยละ 3.12 และร้อยละ 3.1 ของผู้หญิงเป็นผู้สูบบุหรี่ปัจจุบัน ในผู้ชายการสูบบุหรี่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอายุ การศึกษา รายได้ การดื่มหนัก เวลาในการทำไร่ยาสูบ เวลาที่ได้สัมผัสกับสารกำจัดศัตรูพืช การเก็บผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกไว้ที่บ้าน หรือที่เข้าถึงได้ง่าย มีความสัมพันธ์ในการจ้างงานเป็นปัจจัยเสี่ยงในการสูบบุหรี่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาเป็นปัจจัยป้องกันและความสัมพันธ์ที่เป็นเจ้าของไร่ยาสูบ เกษตรกรยาสูบเพศชายมีพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่าและมีความชุกของการสูบบุหรี่สูงกว่าเกษตรกรรายอื่น. การลดความเสี่ยงและมรดกทางวัฒนธรรมอาจเป็นปัจจัยร่วมสำหรับพฤติกรรมเหล่านี้และแนะนำแนวทางรวมกันการวิเคราะห์ปัจจัยหลายประการของการสูบบุหรี่และการสูบบุหรี่มือสอง (second hand smoking; SHS) ในพื้นที่ชนบทที่ปลูกยาสูบทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีนเพื่อตรวจสอบตัวบ่งชี้ด้าน

ประชากร ศาสตร์ตามบริบทและรายบุคคลของการสูบบุหรี่และการสัมผัสกับควันมือสอง (SHS) ในพื้นที่ชนบทที่ปลูกยาสูบทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีนพบว่าอัตราการสูบบุหรี่และการได้รับ SHS เป็นร้อยละ 63.5 และร้อยละ 74.7 สำหรับผู้ชายและร้อยละ 0.6 และร้อยละ 71.2 ในเพศหญิง ตามลำดับ ผู้ชายมีแนวโน้มที่จะใช้ยาสูบมากกว่าผู้หญิง อายุที่ผกผันกับความน่าจะเป็นของการใช้ยาสูบ (และการสัมผัสกับ SHS) ระดับการศึกษาส่วนบุคคลสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ แต่ไม่พบความเกี่ยวข้องกับการสัมผัสกับ SHS ผู้ที่ไม่ได้รับยาสูบมีโอกาสน้อยที่จะบริโภคยาสูบ และได้รับสัมผัสกับ SHS การมีชีวิตรอยู่ในชุมชนที่มีรายได้สูงนั้นเกี่ยวข้องกับอัตราการสูบบุหรี่ในปัจจุบันที่ต่ำและการได้รับสารเคมี SHS โดยสรุปแล้วการแทรกแซงในอนาคตเพื่อลดการสูบบุหรี่และการสัมผัสกับ SHS ในจีนควรมุ่งเน้นไปที่เกษตรกรยาสูบ บุคคลที่มีการศึกษาน้อย และชุมชนชนบทที่ยากจน¹⁶

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า พฤติกรรมการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งแตกต่างกับสมมุติฐานกล่าวคือ ปัจจัยเอื้อมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบในจังหวัดสุโขทัยในขณะที่ดื่มสุรา และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผลกระทบหลักจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็คือ ความมึนงง และเมื่อแอลกอฮอล์มาเจอกับสารนิโคติน (ในผู้ที่สูบบุหรี่อยู่แล้ว) มันก็เลยกลายมาเป็นตัวกระตุ้นเพื่อป้องกันการนอน ซึ่งหากเป็นผู้ที่สูบบุหรี่จัดก็จะดื่มหนักเช่นกันโดยที่สารนิโคตินเป็นตัวที่ทำให้ความมึนงงที่เกิดจากแอลกอฮอล์จางไป ทำหน้าที่กระตุ้นส่วนต่อรับของสมองที่ชื่อว่า Basal fore-brain ยิ่งกระตุ้นไม่ให้หลับ เพราะนิโคตินไม่ยอมให้หลับ ก็เลยไปกระตุ้นให้อยากสูบบุหรี่มากขึ้นและยังแตกต่างกับผลการศึกษาของ สุชาติดา อินทรกำแหง ณ ราชสิมา และคณะ¹⁷ ได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการลด เลิก บุหรี่ ของ ประชาชน บ้านบึงบอระเพ็ด ตำบล แควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์พบว่า พฤติกรรมการสูบบุหรี่ เป็นประจำส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ที่มีอายุ 51-60 ปี ส่วนมากจะเป็นคนที่สมรสแล้ว ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จะมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ได้มีการเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกอายุ 15 ปีด้วยสาเหตุอยากลอง แต่สาเหตุที่ต้องกลับมาสูบบุหรี่อีกเนื่องจาก ความเครียด รองลงมาคือ

เพื่อนชักชวน และเวลาที่ดื่มเหล้า จากการพิจารณา พบว่า ปัจจัยเอื่อนั้นจะทำให้ประชาชนหันมาสูบบุหรี่มากขึ้น อาทิ ราคาของบุหรี่ มีสถานที่ให้สูบ และกฎระเบียบที่ไม่รุนแรง เป็นต้น และผลการศึกษาของ อีระวัฒน์ เจริญชัยรัตน์¹⁸ ศึกษาเรื่อง การสำรวจความชุกและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูการศึกษาเชิงพรรณนาภาค ตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของผู้ที่สูบบุหรี่ความชุกผู้ได้รับควันบุหรี่มือสองและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูวิธีการศึกษาทำการศึกษาในประชากร ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ 406 ตัวอย่าง ระหว่าง เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ 2557 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนานำเสนอในรูปความถี่ ร้อยละ มัธยฐาน และพิสัย ควอไทล์ผลการศึกษาพบว่าความชุกของการสูบบุหรี่ของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูร้อยละ 46.05 (95% CI; 41.15 - 51.05) โดยเพศชาย สูบบุหรี่ ร้อยละ 94.4 เพศหญิงสูบบุหรี่ ร้อยละ 5.60 อายุ 40 - 49 ปี สูบบุหรี่ในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ยังสูบบุหรี่ร้อยละ 43.30 โดยผู้ป่วยหอบหืดสูบบุหรี่มากที่สุด รองลงมา คือผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูง ตามลำดับ การได้รับควันบุหรี่มือสองมีสูงถึงร้อยละ 74.60 (95% CI; 70.05 - 78.73) ในจำนวนนี้ ร้อยละ 68.6เป็นผู้ที่ได้รับควันบุหรี่ทั้งในบ้านและนอกบ้านในกลุ่มผู้ที่สูบบุหรี่ ค่ามัธยฐานของอายุที่เริ่มสูบเป็น 16.0 ปี ส่วนใหญ่สูบบุหรี่ทุกวัน ร้อยละ 87.70 ค่ามัธยฐานของจำนวนมวนที่สูบต่อวัน เป็น 10.0 มวน (พิสัยควอไทล์ 9.0) ส่วนมากสูบบุหรี่ชนิดยาเส้นมวนเอง ร้อยละ 51.90 บริเวณที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่สูบอยู่ในบริเวณนอกตัวบ้าน ร้อยละ 71.10 ผู้ที่คิดว่าตัวเองติดบุหรี่มีร้อยละ 50.80 ส่วนใหญ่ไม่มีแผนที่จะเลิกสูบบุหรี่ ร้อยละ 72.70 และส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 77.5 โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทราบถึงสถานที่ห้ามสูบบุหรี่และเห็นว่า ควรรณรงค์การไม่สูบบุหรี่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและเพิ่มมาตรการการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานกล่าวคือ ปัจจัยนำมีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชาย

ชาวไร่ยาสูบในจังหวัดสุโขทัยและกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติในเรื่องของพิษภัยจากการสูบบุหรี่ที่คล้ายคลึงกัน คือ การสูบบุหรี่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพและคนรอบข้างมีค่านิยมว่าไม่ควรสูบบุหรี่ในทุกเพศ ทุกวัยและมีความคิดว่าเป็นการรอบข้างรังเกียจในการสูบบุหรี่ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตตานันท์ พงศ์วรินทร์¹⁵ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพนักงานโรงงานยาสูบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษากฎการการสูบบุหรี่ และความสามารถร่วมกันทำนายของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพนักงานโรงงานยาสูบ ตาม PRECEED Framework ผลการวิจัยพบว่า พนักงานโรงงานยาสูบบุหรี่ร้อยละ 37.5 โดยมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพนักงานโรงงานยาสูบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ รูปแบบการทำงาน การรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่ และทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความยากง่ายในการเข้าถึงบุหรี่ ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแจกบุหรี่ การมีเพื่อนร่วมงานการสูบบุหรี่ และผลการวิจัยของ Yves Martinet¹⁹ ความชุกของการสูบบุหรี่ในรูปแบบต่างๆ ที่ใช้ยาสูบในรูปแบบใด ๆ เป็นการศึกษาปัจจัยทางสังคมในการบริโภคยาสูบของเกษตรกรผู้ขายชาวเนปาล กลุ่มตัวอย่าง 4,121 คน มีความชุกของการบริโภคยาสูบรูปแบบใด ๆ คือ ร้อยละ 51.9 [CI 95% (49.6% - 54.3%)] เคี้ยว / ดมกลืนยาสูบเป็นร้อยละ 34.8 (95% CI: 32.4% - 37.3%) และยาสูบ บุหรี่เป็นร้อยละ 33.6 (95% CI 31.3% - 36.0%) ผู้ชายที่ไม่มีไม่มีการศึกษา [odds ratio (OR) 3.477. 95% CI (2.380 - 5.080)] จากกลุ่มอายุที่มีอายุมากกว่า (36-49) [หรือ 2.399; 95% CI (1.858 - 3.096)] ที่มาจากการประกอบอาชีพด้วยตนเอง [หรือ 1.538; CI 95% (1.188 - 1.985)] มุมมองและทัศนคติของการสูบบุหรี่ [OR 1.938; 95% CI (1.552 - 2.420)] และผู้ที่มาจากภูมิภาค Terai [OR 1.351; 95% CI (1.083 - 1.684)] มีแนวโน้มที่จะบริโภคยาสูบมากขึ้น ผู้ชายที่ดูโทรทัศน์อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง [หรือ 0.642; 95% CI (0.504 - 0.819)] มีโอกาสน้อยที่จะบริโภคยาสูบ

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความเครียดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานกล่าวคือ

ปัจจัยนำมีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบในจังหวัดสุโขทัยขณะที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าการสูบบุหรี่และการคลายเครียดจากการสูบบุหรี่ที่ทุกคนเข้าใจคือเกิดจากสารเสพติดในบุหรี่ที่เรียกว่านิโคติน ทำให้ติดและรู้สึกสบายเมื่อได้สูบ และหากไม่ได้สูบบุหรี่เป็นเวลานานจะทำให้รู้สึกไม่สบาย หงุดหงิดหรือที่เราเข้าใจว่าเป็นการเครียด แต่แท้จริงแล้วเป็นอาการของการเสียนยาจากการขาดสารนิโคตินสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุชาติ อินทรกำแหง ณ ราชสิมา และคณะ¹⁷ ได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการลด เลิก บุหรี่ของ ประชาชน บ้านบึงบอระเพ็ด ตำบลแควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์พบว่า มีความคิดที่จะเลิกสูบบุหรี่แต่สาเหตุที่ต้องกลับมาสูบบุหรี่อีกเนื่องจาก เกิดจากการรับรู้ผลกระทบที่ไม่ถูกต้อง ความเครียด และ Pauline Roux et al²⁰ เรื่องการศึกษาลักษณะนิสัยการสูบบุหรี่ในเกษตรกรในประเทศฝรั่งเศสเป็นศึกษาแบบภาคตัดขวางในเกษตรกรในประเทศฝรั่งเศสโดยศึกษากลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 40-70 ปี ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่สูบบุหรี่เป็นเพศชายร้อยละ 76 และอยู่ในกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรกรรมแบบผสมผสานมากกว่าเกษตร กรรมเชิงเดี่ยวและความเครียดเป็นปัจจัยร่วมในการทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเกษตรกรมากขึ้น

สรุป

เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบ จังหวัดสุโขทัย มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ร้อยละ 46.7 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงมีโอกาสมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำ เจ้าของไร่ยาสูบมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากกว่าผู้รับจ้างทำไร่ยาสูบ กลุ่มตัวอย่างที่เก็บยาสูบไว้ที่บ้านจะมีโอกาสมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่น้อยกว่าผู้ที่เก็บไว้ที่โรงเก็บยาสูบ กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมดื่มสุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโอกาสที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติในการสูบบุหรี่ที่อยู่ในระดับไม่ดี จะมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มากกว่าผู้ที่มีทัศนคติในระดับดี กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ผลกระทบการสูบบุหรี่ในระดับต่ำมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมในการสูบบุหรี่มากกว่า 3.116 เท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความเครียดในระดับสูงจะมีโอกาสที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากกว่า 2.395 เท่า

ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบจังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมัธยมศึกษาซึ่งผ่านการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนั้นควรเพิ่มเติมหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการรับรู้ผลกระทบ พิษภัยของบุหรี่ในชั้นเรียนได้มากขึ้นเพื่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่ในอนาคต

2. เกษตรกรชายชาวไร่ยาสูบจังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่มีเพื่อนร่วมงานและเพื่อนสนิทสูบบุหรี่และทัศนคติที่ไม่ดีในการสูบบุหรี่ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากขึ้น ดังนั้น ควรให้การสนับสนุนและการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมโรค. บุหรี่พิษภัยต่อร่างกาย [อินเทอร์เน็ต]. 2557 [เข้าถึงเมื่อ 11 ตุลาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: <https://ddc.moph.go.th/brc/news.php>
2. World Health Organization. สนธิสัญญาการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ [อินเทอร์เน็ต]. 2018 [เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2561]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.voathai.com/a/who-tobacco-control>
3. สำนักงานสถิติ. ผลการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ [อินเทอร์เน็ต]. 2559 [เข้าถึงเมื่อ 19 ตุลาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages>
4. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุโขทัย. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนจังหวัดสุโขทัย [อินเทอร์เน็ต]. 2559 [เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2561]. เข้าถึงได้จาก: <https://sukhothai.cdd.go.th>
5. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศไทย [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [เข้าถึงเมื่อ 19 ตุลาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.oae.go.th/view/>
6. สำนักงานยาสูบจังหวัดสุโขทัย. ข้อมูลการยาสูบแห่งประเทศไทย [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thai-tobacco.or.th>

7. ศูนย์ข้อมูลสุขภาพกรุงเทพมหานคร. การสำรวจข้อมูลสุขภาพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.bangkok.go.th>.

8. บัณฑิต พรหมพักพิง. เส้นทางยาเส้นเกษตรกรผู้ปลูก ผู้ผลิตยาเส้น ผู้จำหน่ายและผู้บริโภคบุหรี่มวนเอง. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ; 2554.

9. สุสารี ประคินกิจ และ จรัสดาว เรโนลด์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมและความวิตกกังวล ของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมุทรสาคร. [รายงานการวิจัย] กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยสยาม. 2552.

10. ประภาภรณ์ รักสุข. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2561.

11. กัลยา วานิชย์บัญชา. สถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: 2559.

12. เอมอร พุฒพิสิฐเชฐ. การรับรู้และพฤติกรรมของคนไทยต่อการสูบบุหรี่ในสวนสาธารณะ. [อินเทอร์เน็ต] 2562. [เข้าถึงเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2562] เข้าถึงได้จาก <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/1208?locale-attribute=th>

13. กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. แบบวัดความเครียด กรมสุขภาพจิต (SPST-20). [เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม 2562] เข้าถึงได้จาก <http://www.bsh.go.th/download/Download/Download01.doc>

14. เต็มศักดิ์ สุขวิบูลย์. ข้อคำนึงในการสร้างเครื่องมือประเภทมาตรประมาณค่า (Rating Scale) เพื่องานวิจัย. 2552 [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 25 กันยายน 2562 จาก <http://ms.src.ku.ac.th/schedule/Files/2553/Oct/1217086.doc>

15. จิตตานันท์ พงศ์วรินทร์. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพนักงานโรงงานยาสูบ. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ; 2556..

16. Cad Saude Publica. Prevalence of alcohol use disorders and associated factors: a population-based study using AUDIT in southern Brazil. Research of health and social students: 2016.

17. สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา, พีระ เรืองฤทธิ์, วราภรณ์ วรรณประสาธน์. แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมลด เลิก บุหรี่ของประชาชน บ้านบึงบอระเพ็ด ตำบลแควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ; 2556.

18. ชีระวัฒน์ เจริญชัยรัตน์, สุชาดา ภัยหลีกี่. การสำรวจความชุกและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภู มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ว.การพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2557; 2 (3): 285-297.

19. Yves Martinet, Abraham Bohadana and Karl Fagerström. Introducing oral tobacco for tobacco harm reduction: what are the main obstacles. Harm Reduction Journal 2007. 4 :17

20. Roux, P. et al. Study on smoking habit among farmers in France. Research of health and social students: 2017.